

Justisdepartementet
innvandringsavdelingen
Post boks 8005
0030 Oslo

Vår sak nr: 043/12 BA

Arkivnr: 011:732

Deres ref:

Dato: 10.01.2012

HØRINGSSVAR TIL NOU 2011:10 I VELFERDSSTATENS VENTEROM - OM MOTTAKSTILBUDET FOR ASYLSØKERE

NTL synes det er positivt at det nå har blitt tatt en helhetlig gjennomgang og vurdering av mottakstilbudet for asylsøkere i Norge. Utvalget har lyktes godt med sin utredning, og vi kan stille oss bak mange av vurderingene og anbefalingene til utvalget. Utredningen er omfattende, og vi vil i vårt høringssvar begrense oss til noen av temaene den tar opp.

Plassering i forvaltningen

Mottakssystemet er underlagt Region- og mottaksavdelingen i Utlendingsdirektoratet (UD I). Utvalget tar opp at mottakssystemets forvaltningsmessige plassering på reguleringssiden/kontrollsidene kan medføre en risiko for at det blir for liten oppmerksomhet på sosial-/velferdspolitiske spørsmål. NTL mener at dette er en utfordring som kan håndteres innenfor dagens forvaltningsmessige plassering ved en større grad av regulering/normering av tilbudet. Selv om de ordinære mottakene ikke skal spille noen rolle i reguleringssiden/kontrollsidene, er det en fordel at de er knyttet til UDI som sitter på en omfattende kompetanse på mottakssystemet som ikke er avgrenset til Region- og mottaksavdelingen. Med tanke på sammenhengen mellom saksbehandlingstid i utlendingsforvaltningen, politiets evne til å gjennomføre uttransporteringer og botid i mottakene, er det også en fordel at mottakssystemet er organisert under samme departement som UOI og Utlendingsnemnda slik som i dag.

Saksbehandlingstid, botid og standard

NTL deler utvalgets oppfatning om at kortere saksbehandlingstid er det viktigste tiltaket for å bedre livssituasjonen til beboere i mottak. Vi har forståelse for intensjonen bak forslaget om at det skal gis tilbud om enkeltrom etter ett års botid, men ser at dette kan skape praktiske problemene for mottakssystemet. I stedet anbefaler vi at det sikres at mottak har en større andel enerom enn i dag, slik at de som har et klart behov for det av helsemessige, adferdsmessige eller andre grunner får enkeltrom. Tilsvarende mener vi at mottakene også bør ha egne boligenheter som kan tilbys familier som har bodd lengst i mottaket. Disse tiltakene vil langt på vei lette situasjonen for de med lengst botid, samtidig som den nødvendige

fleksibiliteten i mottakssystemet opprettholdes.

Driftsoperatører

De ordinære mottakene drives nå av private, kommuner og frivillige organisasjoner. NTL er prinsipielt imot at velferdstjenester skal settes ut til private firmaer slik at offentlig velferdsmidler går til overskudd for privat virksomhet. Det er heller ikke ønskelig at andre tilbydere skal drive mottak av profitt hensyn. Et tak på profitten de ulike tilbyderne kan ta ut bør derfor vurderes. Det er også viktig at UDI får nok ressurser til kontraktsoppfølgingen for å sikre etterlevelsen av kontraktene. Med de ressursene som brukes på dette i dag er det utfordrende.

Utvalget uttrykker bekymring for at det er for få kommunale og frivillig organisasjoner blant de tre ulike typene driftsoperatører. Dagens modell etter forskriften om offentlige anskaffelser gir UDI liten mulighet til å sikre at de forskjellige typene driftsoperatører får en rimelig andel av kapasiteten. Det mest fornuftige ville være å få til en endring i regelverket som tillater UDI å reservere kontrakter til de forskjellige typene driftsoperatører for å sikre det ønskede mangfoldet. Det er videre NTLs oppfatning at staten gjennom UDI selv bør drive en del av mottakene.

Statlige mottak

En viktig begrunnelse for mottak i statlig regi finnes i Stortingsmelding nr. 17 (2000-2001), og er omtalt i NOU 20 11: I O (side 116), og dreier seg om at staten vil få bygd opp mye kompetanse når det gjelder drift av mottak. Ved selv å drive mottak, vil UDI kunne bruke mottakene aktivt for å tilføre organisasjonen egenkompetanse på mottaksdrift, og til opplærings- og utviklingsarbeid. Ved å opparbeide seg denne kompetansen vil UDI få en styrket beredskap i tilfelle en masseankomstsituasjon. En hevet fagkompetanse på mottaksdrift vil også styrke UDI som oppdragsgiver overfor andre driftsoperatører. NTL mener at hvert av de seks regionkontorene i UDI bør ha et eget mottak knyttet til seg. Argumentene mot statlig drift som er nevnt i NOU-en (side 116) er knyttet til et scenario der staten skulle være den eneste driftsoperatøren. Dette ville ifølge NOU-en gi staten problemer med å håndtere både oppbygginger og nedbygginger av mottaksapparatet, blant annet på grunn av budsjetteringen og det sterke stillingsvernet i staten. Selv om vi har motforestillinger til deler av denne argumentasjonen, mener vi uansett at dette ikke vil være en aktuell problemstilling dersom det etableres noen faste ordinære mottak drevet av UDI.

Basismottak

Dagens anbudsregime medfører stor usikkerhet for de ansatte i mottakene på grunn av de kortvarige kontraktene (3 år + 3 års opsjon) og oppsigelsesfristene (3 måneder). NTL mener at dette gir de ansatte i mottakene et for svakt stillingsvern, og det gjør mottakene til en mindre attraktiv arbeidsplass for godt kvalifiserte personer. I tillegg forsvinner mye viktig kompetanse på mottaksdrift i nedbyggingsfaser. Anbudsregimet skaper også problemer for vertskommunene som i dag har store utfordringer med opp- og nedbygging av tjenestetilbudet i takt med at mottak etableres og nedlegges.

En grunnstamme med basismottak som har lengre avtaleperioder og lengre oppsigelsestider, slik som utvalget foreslår, vil kunne bedre situasjonen på disse Omådene. Disse mottakene bør komme i tillegg til mottak i UDI-regi.

Muligheter for å endre kapasiteten i mottakene

En økt mulighet for å endre kapasiteten i de enkelte mottakene kan være et alternativ til opp og

nedbygging av mottak som hovedprinsipp, for å justere kapasiteten i mottakssystemet. Dette kan beskrives i konkurransegrunnlaget/kontrakten, hvor også kostnadene ved slike endringer kan prissettes. Dette vil gjøre det lettere å beholde en grunnstamme av ansatte og dermed kompetanse i mottakene. I tillegg vil det lette situasjonen for vertskommunene.

Lovgivning og tilsyn

NTL stiller seg positiv til forslaget om en lovregulering av mottakstilbudet, og at tilsynet skal utføres av fylkesmannen. Hva som skal inkluderes i lovverket og tilsynsorganets rolle må utredes. I tillegg bør det stilles strengere krav til de gjenværende veilednings- og kontraktsoppfølgingsoppgavene til UDI, slik at vi i praksis får en styrket oppfølging av mottakene.

Sosialtjenester

Sektoransvaret når det gjelder velferdstjenester bør, slik som flertallet i utvalget anbefaler, også omfatte kommunale sosiale tjenester. Vertskommunene bør sikres tilstrekkelig tilskudd til dette.

Arbeid

NTL er enig med utvalget i at gjeldende praksis for innvilgelse av midlertidig arbeidstillatelse bør endres, slik at flere kan benytte seg av denne muligheten.

Identifisering

NTL støtter utvalgets anbefalinger knyttet til identifisering av sårbare personer. Helsetjenesten for ankomstsenter/transittmottak bør gis en styrket kapasitet for å bedre ivareta behovet for identifisering av sårbare personer. Også i ordinære mottak er det behov for en styrking av disse tjenestene siden mange spesielle behov ikke dukker opp før etter en tids opphold.

Transittmottak

Utvalget foreslår at staten skal overta driften av transittmottakene. En begrunnelse utvalget nevner, er at det er større behov for kontrolltiltak i transittmottakene. NTL er enig i at dette er et argument for at staten (ved UDI) bør overta driften. Forslaget bør ses i sammenheng med vårt forslag om at staten skal drive noen ordinære mottak og utredes videre.

Retursentre

NTL deler utvalgets tvil til hensiktsmessigheten med egne retursentre. Erfaringene fra ventemottak tyder på at det kan være vanskelig å få til gode bomiljø på mottak hvor alle skal returnere. Retursentre er også noe flere europeiske land har gått bort i fra etter å ha forsøkt. Det bør som utvalget påpeker heller iverksettes returtiltak overfor beboerne med avslag som har påvist effekt, som retur støtte.

Innkvartering

Vi er enig i at det ikke bør innføres konkrete minstestandard i betydningen arealkrav for innkvarteringstilbudet. Men det bør arbeides for tydeligere normerte krav til mottaksdrift, hvor det er en normal standard som beskrives på flest mulig områder. I anbudsprosessen bør det være helheten i det totale tilbudet som teller.

Barn

NTL støtter flertallets forslag om rett til barnehage for asylsøkere. Bo og omsorgstilbudet for enslige mindreårige asylsøkere over 15 år
Utvalget har foreslått en norm for bo- og omsorgstilbud for enslige mindreårige asylsøkere

mellom 15 og 18 år. Det foreslås blant annet en bemanning på ett årsverk per beboer. Dette vil være en dobling av bemanningen fra 2010-nivået (side 252). NTL er enig i at det er behov for en økning, men er noe tvilende til at det er en nødvendig med en fordobling. Det er også slik at store mottak kan ha noe lavere andel ansatte per beboer enn små mottak. Det viktigste er at det er en døgnbemanning med minst to ansatte til enhver tid på mottaket. Dette vil utgjøre omtrent 10 årsverk per år, noe som vil innebære en betydelig kostnadsøkning i små mottak.

Informasjon

NTL støtter utvalgets anbefalinger om informasjon i sin helhet.

EUs mottaksdirektiv

NTL er enig i utvalgets anbefaling om at norsk regelverk og praksis skal oppfylle de minstestandardene som framgår av EUs mottaksdirektiv. Vi støtter også anbefalingene til utvalget for ivareta dette. Vi vil imidlertid advare mot at kravene til minstestandard skal bli den reelle standarden for mottaksdrift i Norge.

Med hilsen
NORSK TJENESTEMANNSLAG

John Leirvaag

Berit Asker